

Kilde 3: Hans Bondes doktordisputats om Niels Bukh

Kilden er et uddrag af konklusionen fra Hans Bondes disputats *Niels Bukh – En politisk-ideologisk biografi* fra 2001 om den verdenskendte danske gymnastikpædagog og grundlægger af Ollerup Gymnastikhøjskole Niels Bukh.

Spørgsmål:

Se nærmere på bogens hjemmeside, hvor der er koblet en opgave - 'Niels Bukhs eftermæle - til denne kilde samt kilde 4.

Langt det stærkeste politiske engagement udfoldede Bukh i relation til det nazistiske Tyskland. De nazistiske myndigheder havde kort efter magtovertagelsen brug for udlandets anerkendelse og en normalisering af forbindelsen til omverdenen. Bukhs opvisning i Berlin i oktober 1933 blev en kærkommen kulturudveksling med en lille "nordisk broderation". Bukhs succes skyldtes ikke mindst, at han aktivt bakkede op om det nazistiske projekt i Tyskland, og at han var leveringsdygtig i billeder på den ideelle "ariske" ungdomstype. Bukhs støtte til "det ny Tyskland" førte til, at han og den tyske rigssportsfører udviklede, hvad i hvert fald Bukh opfattede som et venskab. Hjemkommet til Danmark startede Bukh en kampagne ud fra en forherligelse af den nazistiske ideologi med elementer af raceteori, antisemitisme, førerdyrkelse og endog antydninger af voldslegitimering. (...)

I anden halvdel af 1930'erne resulterede Bukhs samarbejde med de tyske nazister - udover i deltagelsen i Nürnbergpartidagene og mødet med Hitler i 1936 - i opvisninger i Tyskland. Ligesom ved opvisningen i Berlin i 1933 blandede opvisningen i Flensborg i 1936 på en særpræget måde danske nationale symboler med nazistiske. Bukh blev af den tyske rigssportsfører inviteret som æresgæst med egne oppassere til at give opvisning ved De Olympiske Lege i 1936 i Berlin. En sådan direkte invitation fra værtsnationens side var i modstrid med det olympiske reglement. I 1938 blev der underskrevet en udvekslingsaftale mellem Gymnastikhøjskolen og det tyske Rigsakademi for legemsøvelser. En højst usædvanlig aftale mellem en privat skole og en statsinstitution, som hvis ikke krigen var kommet på tværs, kunne have medført en nazistisk indoktrinering af en større del af Bukhs elever.

Via den tyske rigssportsfører fik Bukh indflydelse på udviklingen af Det tredje Riges kropsdyrkelse og æstetikopfattelse. På trods af den tyske idrætsledelses tilbageholdende syn på gymnastik udbredtes hans gymnastik i den tyske folkeskole og i føreruddannelsen i SA, SS og Kraft durch Freude. Rigsarbejdsfører Hierl sørgede for, at primitiv gymnastik blev udbredt i den tyske rigsarbejdstjeneste. (...)

Sammen med Knut Hamsun indgik Bukh imidlertid i nazisternes forsøg på at fremholde et nordisk-germansk fællesskab ikke mindst gennem store "nordiske" fællesarrangementer under Nordisk Selskabs auspicer. (...)

I besættelsens første del [fra 9. april 1940] troede og håbede Bukh på, at Aksemagternes sejr ville udgøre den bedst mulige baggrund for Europas overlevelse og rejsning. På denne baggrund bliver hans politiske initiativer mere alvorlige. (...)

Bukhs *aktivistiske* forhold til besættelsesmagten blev allerede antydnet ved, at han i besættelsens første år havde besøg på sin skole af hele den øverste politiske og militære tyske ledelse i Danmark. Han indgik i den nazistiske propaganda i Tyskland gennem citater om den tyske besættelses nødvendighed og den nazistiske verdensanskuelses prisværdighed med den pondus hans internationale berømmelse gav disse ord. (...)

Bukh var også med i tyskernes overvejelser, idet han i efteråret 1940 stod opført som ungdomsminister på en hemmelig ministerliste udfærdiget af den tyske presseattaché Gustav Meissner til Renthe-Fink. Det kan ikke påvises, at Bukh skulle have været bekendt med brugen af sit navn i denne sammenhæng. (...)

Selv udviklede han med sit forslag til et "Danmarks Ungdomsforbund" ambitioner om at give sine hidtidige forbundsplaner en drejning i retning af en samling af store dele af det danske ungdomsarbejde inklusive det politiske, hvilket imidlertid strandede. (...)

Både Werner Best og rigsarbejdsfører Hierl ønskede at bruge Bukh til opbygning af en dansk arbejdstjeneste, hvilket Bukh da også udviklede planer til formentlig i forbindelse med sine forhandlinger med Hierl i Berlin i april 1942. Ideen om arbejdstjeneste lå generelt i tiden, men var Bukhs planer blevet implementeret, ville de have indebåret fare for en disciplinering og nazificering af ungdommen, stærkere kontrol med modstandsbevægelsen, mere effektiv styring af arbejdskraften til værnemagtsarbejder og i sidste ende fare for udskrivning til fronttjeneste. Hierl opfattede klart endemålet med sin plan om med Bukhs hjælp at opbygge en dansk arbejdstjeneste som en nazificering af hele den danske mandlige ungdom efter en nazistisk magtovertagelse. (...)

I begyndelsen af 1943 præsenterede Bukh den danske offentlighed for planer om en "fredsfest", der skulle afholdes i sommeren 1945 efter den forventede tyske sejr - med [hans såkaldte] primitive gymnastik som et fundamentalt ritual. Dermed ville hans gymnastik endegyldigt være placeret som en del af fundamentet for en ny type idrætslege, hvilket Bukh havde udkastet visioner til allerede ved OL i Berlin 1936. For tyskerne ville det være en god propagandamulighed, at en stor gymnastikfest foregik på initiativ af et lille, fredeligt, nordisk, mønsterprotektorat efter Aksemagternes sejr. Den stærke mand på idrætsområdet i Tyskland efter von Tschammers død i 1943 - Carl Diem - var stærkt begejstret for Bukh og hans gymnastik. Der er altså tegn på, at Bukhs gymnastik ville kunne få betydning i en tyskdomineret efterkrigstid. Bukh drøftede sit forslag med Scavenius, der utvivlsomt havde indset, at tyskerne ville tabe krigen, men måske fandt at forslaget kunne have interesse som et bevis på Danmarks samarbejdsvilje under den siddende regering. Bukhs ønsketænkning om en tysk sejr på et så sent tidspunkt, var i øvrigt et klart indicium på, hvor hans sympatier lå...

Bukhs politisk betonede initiativer umiddelbart før og under besættelsen kan sammenfattes således: Indførelsen af skydning på Gymnastikhøjskolen, samarbejdsaftalen med det tyske Rigsakademi for Legemsøvelser, forslagene til ungdomsforbund og arbejdstjeneste begge med militært islæt og promoveringen af Bukh som ungdomsminister. Dertil kommer hans betoning af, at hans delingsførere skulle udgøre frontkæmperne i den nye ungdomskulturs ledelse under inspiration af højreradikale personer som Kaj Munk og Bukh selv. I en samlet bedømmelse tegner der sig et billede af, at Bukh ønskede at udnytte situationen til kontrol over så store dele af ungdommen som muligt herunder både den religiøse, idrætslige og politiske...

For Bukh var det ikke nok at være internationalt kendt og et nationalsymbol. Hans rastløse higen efter stadig større sejre kulminerede med, at han ville spille en væsentlig politisk rolle i besættelsens og efterkrigstidens Danmark. Med tyskernes nederlag kunne vingerne kun vanskeligt bære. Skønt han overlevede som dansk ungdomsleder, sled han sig op i forsøget på at genvinde sin position og døde som en knækket mand.

Uddraget er fra Bonde, Hans (2011). Niels Bukh – En politisk-ideologisk biografi, bd. II, Museum Tusulanums Forlag, s.699-704.